

Schmöltz Margit

A táti angyaltoll

Sárszagú, iszapleheletű köd terpeszkedett a lápon. A táti mocsár felett máskor is gyakran szétterült a pára, csak a nádirigók szárnyának moccanása, a sás zizegése vagy a lüdercek felfellobbanó fényei kavarták meg olykor. De abban az átokverte esztendőben, annak is nyolcadik havában, másféle köd ült a tájon. Sőt talán nem is köd szitált a zsombékok, szárazulatok hajlataiban, hanem annak az ezernyi és ezernyi embernek a lélegzete sűrűsödött köddé, akik az ütközetre, a pasa parancsára várva lapultak a Duna partjától a Hegyes-kőig, Kenyérmezőtől az Öregtőig.

Sok büztől terhes nyarat átvészelt már itt az öreg Daróc. Mindig akadt keszeg a hálójába, vagy ha más nem, hát békacomb. Gyötörhették bármennyire a szúnyogok, piócák, a csalfa énekű, ámde kancsal szemű táti sellők, sosem hagyta el kedves, lápi tanyáját.

Most először.

A Nagy-Gete oldalába húzódott, az erdő sűrűjébe, nem mintha gyáva ember lett volna. Tizenkét gyermekéért aggódott, és viselős feleségéért, nem saját magáért. A Teremtő úgy intézte, hogy a két, egymásnak feszülő had nem télvíz idején, hanem Kisasszony havában találkozott, és éppen itt, az ő lápjukon. De legalább a fagy nem gyötörte őket odakint, csak arra kellett ügyelnie, hogy a kicsik ne csapjanak nagy zajt. A makkon, szamócán éléshez már hozzászoktak, és a sok turbános fej, tarka lobogó láttán nem is nagyon kellett őket csitítani, maguktól is megszeppenve hallgattak. Két csipkebokorral arrébb a kosárfonó családja, a galagonya tövében a fazekasék húzták meg magukat.

A sűrű ködön át derengett a holdsugár, de a gomolygó szürkesség nem mutatta, hogy a félhold, vagy a magyarok csillagai világítanak-e erősebben. Az öreg arra lett figyelmes, hogy felesége egyre szaporábban szedi a levegőt. Nem bírja az izgalmakat, gondolta Daróc, világ életében szegénylős teremtés volt, nem véletlenül választott lápi embert magának.

Úgy érkezett meg a szerda, hogy senki nem figyelt rá, mert esélylatolgatással, imádsággal és rettegéssel teltek a percek. Farkasok vonyítottak, és a magasból különös, vészjósló rikoltás hallatszott, Daróc nem tudta megállapítani, miféle teremtmények repülhetnek felettük. A napsugarak hajnalban nekifeszültek a ködnek, és hamar felszárították. Csak a Duna vonala felett álldogált még egy darabig hosszú, unatkozó felhőként. Biztosan arra volt kíváncsi, hogy Melek Ibrahim pasa, vagy a cingár lábú Lotharingiai Károly, a hercegség nélküli herceg, biccent először fejével, hogy ágyúit elsüsse.

A pasa drágaköves tollforgóját magasra tűzette turbánján. Érezte, hogy száz nap és száz hold irigykedik hatalmára, de most jobban örült volna, ha a szultán nemcsak a Melek, vagyis az Angyal nevet adományozza neki, hanem valódi angyalszárnyakat is hozzá. Ha fel tudna emelkedni, és a felhők közül szemlélhetné a vidéket, lágy dombjait, zsíros földjeit, cuppogós

mocsarait, és mellettük a Duna fényes csíkját, talán láthatná, hol sűrűsödnek a hitetlenek hadai.

Lotharingiai Károlyt a köszvény gyötörte, de mire felvette díszes veretű páncélját, nyakán eligazította a csipkés kendőt, fején a tollas sisakot, magával is elhitette, hogy ereje teljében van. Túljárók az eszükön, gondolta magában, és már csak arra várt, hogy felderítői visszatérjenek.

Daróc, és a Gete hátán rejtőző tátiak nem is sejtették, hogy mindkét hadvezérnél többet tudnak. Fentről, a hegyhátról, a fák tetejéről, Daróc fiai többet láttak, mint Lotharingiai Károly vagy Melek Ibrahim pasa. Eddig fogalmuk sem volt róla, hogy ennyi ember létezik, hogy egyáltalán születhetett ennyi a föld kerekén. Amerre csak néztek ember ember hátán. Azt hihették, hogy a világ minden teremtménye összegyűlt most, éppen itt, a táti lápokon.

Az első ágyúdörgésekkel kezdődött Harmat vajúdása. Daróc felesége nagyot kiáltott, régóta örizgetett fájdalom szakadt fel belőle. Az erdőben bujdosó asszonyok mind meghallották és rögtön felismerték a szülés gyötrelmeitől felszakadó hangokat, és Harmat segítségére siettek. Egyikük vásznat terített alá, ki tudja, hol rejtegette eddig, másikuk maradék zsírával kenegette. Kezét fogták, homlokát törölgették. Gondosan ügyeltek arra, hogy a lápi lüderceket távol tartsák. Szenes vizet keverték a rontás ellen, és sűrűn köpdöstek az ártó szellemek megtévesztésére. Harmat sikításai élesedtek, teste csatakos lett a verítéktől. De hiábavalónak bizonyult a sok praktika, a gyermek sehogy sem akart megszületni. A nap átvonult a császári sereg felett, délben időzött egy kicsit Harmat remegő térdei között, majd a törökök lobogóit fakította, hogy végül a hegyek között nyugovóra térjen.

Az asszony ereje fogyott, kiáltásai halkultak. Hiába adott már életet csaknem kéttucatszor, és mihaszna neszezett körülötte a vénséges bába, akit a hegy hónaljából előkerítettek, a kicsinek még feje búbját sem látták. A fák ágain kuporgó gyerekek lesték, ahogyan a ráncos képű szüle köröket rajzol a levegőbe Harmat fájdalomtól vonagló teste felett. Az éjszakai derengésben hallgatták ráolvasásait. Az öreg bába persze ügyelt arra, hogy senki ne érthesse szavait, mert akkor erejük elvész, és soha többé nem használhatja majd őket.

Daróc lépett közelebb, akit eddig az asszonyok távol tartottak, de nem bírta tovább a várakozást. A bábaasszonyt faggatta, mi könnyíthetne Harmaton.

- Itt már csak egy angyaltoll segíthet - suttogta az öregasszony, és csontos kezével intett, hogy Darócot arrébb tessék eljuttatni. A szülés és születés titkát őrizte, mióta az eszébe jutott, és az erdőháton, a török veszedelem közepette is őrizni akarta.

Daróc most először gondolt arra, hogy feleségét elveszítheti. Temetett ő már gyermeket, kismacskányit és három esztendőset is, de az eddig még nem jutott eszébe, hogy asszonyát is temetnie kell majd. De ha a bába azt mondja, angyaltoll kell, az csak annyit jelenthet, egyedül marad gyermekeivel.

A fa tetején gubbasztó Istvánka még hetedik esztendejét sem töltötte be. A vékonycsontú, gesztenyeszemű kisfiú kihallgatta a bába szavait. Elzavarták Harmat mellől, pedig legszívesebben oldalába fúrta volna fejét, most, mikor azt sem tudta, mitől féljen jobban: attól, hogy a törökök elviszik janicsárnak, vagy attól, hogy anyja belehal a szülésbe. Az anglyaltoll említésére azonban rögtön tudta, mit kell tennie.

Leereszkedett a fa tetejéről. Senki sem törődött vele, amikor a sötét erdőben a táti lóp felé osont. Ismerte a járást, hiszen világosban és sötétben is bóklászott már a Gete oldalában eleget. Az első csütörtöki órák csendje és az újra leszálló köd vigyázták útját. Vékony lábai észrevétlenül léptek át az akindzsik pajzsai, a szilidárok sisakjai, a mamelukok posztósüvege és a müszellemek büzlő szája felett.

Egyetlen angyal van itt, Melek Ibrahim pasa - hallotta történetét éppen elégszer. A pasa, akit maga a török szultán keresztelt angyalnak. Istvánka tudta, csak meg kell keresnie a legdíszesebb sátrat, fel kell hajtania ponyváját, és ott találja majd a pasát, hátán két hatalmas anglyaszárnyal. Tép majd ő abból az anglyaltollból, ha más nem indul neki!

Törékeny testecskéje annyira nem illett a delik, kumbaradzsik, csauszok és a ki tudja még hányféle török harcos közé, hogy láthatatlanul suhanhatott el a tűz mellett vigyázó őrszemek gyűrűjében. Hogy hogyan jutott át a pasa sátra körül szüntelenül figyelő bosztancsik felfegyverzett csapatán, arról csak a mellette settenkedő lápi lüdercek tudnának mesélni, vagy talán a táti sellők, de ők csak hallomásból ismerik a történetet.

A pasa sátrában ködszag és valami mézédés illat csapta meg Istvánka orrát. Idebent még annyit sem látott, mint a ködös, éjszakai erdőben. A vezérük álmát őrző katonák sem zajt, sem fényt nem engedtek Melek Ibrahim közelébe, így Istvánka könnyedén hihette a pasa turbánján fityegő tollforgóra, hogy valóban egy angyal szárnyának végét látja. Közelebb lépett, és kirántott egy tollat a fenséges pasa turbánjából. Kopasztott már tyúkot eleget, pontosan tudta, hogy egy toll nem adja könnyen magát, így teljes erőből húzta a tollforgót. Egyetlen szál maradt a markában, és már iszkolt is vele, mert a pasa felébredt, és éktelen haragra gerjedt.

Ő sem láthatta a kisfiút és a bosztancsiknak sem volt szeme a látásra azon a hajnalon, így Istvánka észrevétlenül futhatott vissza az erdőbe.

A pasa égi jelnek, indulásra szólító parancsnak vélte, hogy egy láthatatlan kéz felverte álmából. Seregeit azon nyomban hadrendbe állította. Nem zavarta a köd, nem foglalkozott vele, hogy a hajnali órában katonái semmit sem láttak. Elég volt neki, hogy tudta, tegnap a császáriak visszavonulót fűjtak. Nem véletlen, gondolta magában, most kell rajtuk ütni.

Istvánka szaladt, ahogyan lába bírta, kezében Melek Ibrahim pasa szárnytollával. Amikor vajúdó anyja és a bábaasszony megpillantották a színes pávatollat a kisfiú kezében, biztosak voltak benne, hogy valóban angyal szárnyából származik, hiszen egyetlen, általuk ismert madár tollára sem hasonlított. Arany, kék és zöld színekben pompázott, és a végén a Teremtő figyelő tekintete villant. Elég volt Harmat homlokát megérinteni a csodálatos tollal, és teste máris megkönnyebbült. Hamarosán dús hajú, egészséges kisfiú szuszogott a mellén, a völgyben pedig felhangzott az ágyúk szava, és ezernyi torokból szállt fel csatakiáltás.

Mire aznap délre Daróc végre el merte hinni, hogy felesége tényleg életben marad, és az Úr ismét fiúgyermekkel ajándékozta meg, a csata is véget ért. Melek Imbrahim pasa nem gyanította, hogy a keresztény hadak visszavonulása valójában egy jól kitervelt kelepce, és rövidesen tujjai, amelyeket a herceg egyszerűen csak lófarkas zászlóknak titulált, mind földre hányva heverték. Messze hangzott a Te Deum, és az öreg megfogadta, hogy a törökök legyőzéséért, és családja megmeneküléséért úgy ad majd hálát a Teremtőnek, hogy saját kezével zsindelyezi újra a táti templom kétharagos fatornyát.

A táti angyaltoll azóta is apáról fiúra száll. Bár időközben valahogy megsokasodott, mert ma már több tucatnyit őriznek belőle a szorgos és jámbor tátiak, akik között mindig otthon érzi magát az ember.